

Dr. Szirtes Arthur: A bér- és munkafeltételek törvényi szabályozása.

Arra a sokat vitatott kérdésre keres megoldást Prof. Dr. Broda most megjelent könyvében (Inwie- weit ist eine gesetzliche Festlegung der Lohn- u. Arbeitsbedingungen möglich), lehetséges-e, és mily- mértékben, a bér- és munkafeltételek törvényi sza- bályozása. A feleletet így adja meg: Lehetséges és szükséges e szabályozás az otthoni munkában és a

gyári munkások munkaviszonyaiban; mindinkább elkerülhetetlenné lesz továbbá az említett közérdekű vállalatok alkalmazottainak munkaviszonyai tekintetében.

Hogy valamelyes szabályozásra szükség van, abban senki sem kételkedik, aki elfogulatlanul gondolkodik és érez. De hogy lehetséges-e és mennyiben lehetséges a törvényi szabályozás, és ha lehetséges, célszerű-e a törvényi szabályozás, e körül Európában igen nagy a vita.

Ennek a vitának eldöntésére törekszik ez a könyv és pedig olyképp, hogy az otthoni munka feltételeinek törvényi szabályozása tekintetében a victorai bérmegállapító hivatalokat (wage-boards) a közérdekű nyilvános üzemek tekintetében pedig részben a kanadai, részben a new-zealandi kötelező választott bírósági rendszert állítja fel a törvényhozási szabályozás mintaképeül.

Noha igen sok könyvben, sőt hivatalos kiadományban (hogy csak a Der Tarifvertrag im Deutschen Reich című statisztikai kiadomány I. kötetét, és az Annuaire de la Législation du Travail című Bruxelles-ben megjelenő belga hivatalos gyűjteményt említsem) olvastuk már az ausztráliai és a new-zealandi törvényeket, vagy ezek kivonatát, ebben a beállításban és ezzel a logikus közvetlenséggel még senki sem vázolta az ausztráliai és főleg a kanadai törvényes állapotokat, és ilyen frappáns módon még senki sem állította azokat az európai fejlődés szempontjából elének. Broda kimutatja, hogy az angol Trade Boards Act, mely 1910. jan. 1-én lépett életbe, főleg az Anti-Sweating-League (az angol „munkauzsora elleni egyesület”) tevékenysége folytán, egyenesen a victorai wage-boards rendszer mintájára készült és a négy angol bérmegállapító hivatal a láncoska-, csipke-, skatulyakészítő és a divatárú ipar otthoni munkájára kiterjedő illetékes-séggel teljesen a victorai minimális béreket megállapító hivatalok (szabók, divatárú, férfi és női fémerneműkészítők, pékek, cipészek, famunkások, esztergályosok, gyümölcsfeldolgozók, drótváságy munkások otthoni munkájára kiterjedő illetékes-séggel) mintájára létesültek és működnek. Broda továbbá kimutatja, hogy a victorai hivatalok létesítése és működésbe hozatala sokkal több technikai nehézségbe ütközött, mint az angol bérhivataloké, hogy továbbá a lakosság nagy tömege folytán előállott nehézségeket a kerületi bérhivatalok (Districtslohnämter) létesítése ellensúlyozza. A fejlődés eme beható ismertetése súlyos ellenérv azokkal szemben, akik eddig kicsinylőleg haladtak el az ausztráliai példák mellett, azzal a meggyőződéssel, hogy a speciális ausztráliai viszonyok között keletkezett törvényhozás semmiképp sem állítható fel az egészen más viszonyok között élő, konzervatív tradíciókkal agyonterhelt kapitalisztikus európai államok mintaképeül.

E bérmegállapító hivatalok részletes leírásánál nem kevésbé érdekes a kanadai fakultatív választott bírósági rendszer, amely szerint a közérdekű nyilvános vállalatok üzemeiben előforduló konfliktusok esetén a sztrájk nem mondható ki addig, míg egy 3 tagból álló (egy-egy tag a viszálykodó felek kiküldöttje, a harmadikat ketten választják, vagy ha megegyezni nem tudnak, a kormány küldi ki) választott bíróság ítéletét a kölcsönös követelések jogossága vagy jogtalansága tekintetében ki nem mondta, illetve egyeztetési kísérleteit meg nem tette. A sztrájk csupán e verdict meghozatala után proklamálható. (1907. ápr. 22-iki törvény.) Érdekes

dokumentum e törvény mindazok számára, akik még ma is egy sztrájkjog lehetőségéről vagy lehetetlenségéről vitatkoznak: ez a törvény a verdict kimondása után törvényes jogot ad a sztrájkra. – Teljesen hasonló törvényt hozott be Transvaal (88. l.) és a kanadai minta után indulnak Franciaország (B r i - and -féle javaslat) és Dánia is.

Már Anglia nem elégszik meg a vázolt kanadai fakultatív-rendszerrel, hanem a new-zealandi kötelező bírósági rendszerre kíván átmenni. Ez a new-zealandi törvény (Industrial conciliation and arbitration Act a magyar olvasóközönség számára a Huszadik Század 1910. júniusi számában magam is ismerttettem) mindnyájunk előtt eléggé ismeretes. A munkástörvényhozásnak ezt a fokát Broda is a legmagasabb fejlődési stádiumnak ismeri el.

Igen érdekes a hivatkozott törvény szövegeinek és ezek kivonatos összefoglalásának az a gyűjteménye, mely a könyv függeléknek nevezett második részét teszi és amelyeket különösen az ausztráliai hivatalok minimális bérmegállapításainak és az új-zealandi legfelsőbb bíróság döntéseinek gyűjteménye emel rendkívül értékesé.

Természetesen Broda sem kerülheti el a kérdést: mért dőcög Európában oly lassan e fejlődés, mely a tengeren túl oly gyorsan és oly energiával valósult meg. Sokan törtük már fejünket ezen a kérdésen. Broda szerint a legfőbb ok az, hogy Ausztráliában és New-Zealandban a munkásságna k már igen nagy a politikai befolyása, hogy továbbá a nők politikai befolyása az otthoni munka helyes törvényhozási szabályozását áldásosán mozdította elő. Magam a Huszadik Században megjelent két tanulmányomban (1910. jun. és 1911. október) különösen Új-Zélandot, de nagymértékben Ausztráliát illetőleg is a fejlett munkádemokráciák keletkezésének és fejlődésének főrugójául a brit állami kapitalisztikus érdekeit ismerttem fel. A gyarmatok múltja és jelene ismertetése kapcsán részletesen foglalkoztam azzal a láthatatlan, de mélyreható gazdasági befolyással, melylyel Anglia érdekei e gyarmatok életét irányítják és amely érdekek e gyarmatokban egy lehetőleg minden kapitalizmus nélkül való tökéletes munkádemokráciát követelnek. A rendelkezésemre álló hely és e bírálat keretei nem alkalmasak arra, hogy e ponton Brodával vitába bocsátkozzam. Az érdeklődők számára csak említett cikkeimre lehet utalnom, melyek sajnos csak magyar nyelven jelentek meg, de amelyeknek a tudományban akkor először hangoztatott álláspontját, értesülésem szerint, a francia „La vie ouvrière” egy-két legutóbbi számaiban megjelent cikk is magáénak vallja.

Bármilyen legyen is azonban a fejlett ausztrál-ázsiai fejlődés főoka, rendkívül érdekes, hogy most amidőn Angla törvényhozásában a világhatalmi kapitalisztikus törekvésekkel szemben a demokratikus, sőt szociálistikus fejlődés kerekedett felül, maga Anglia munkáskolóniáinak mintájára igyekszik munkásvédelmi törvényeit megalkotni. És a demokratikus fejlődés terjedésére vall az is, amit Broda a francia és dán törvényhozási fejlődés tekintetében mond.

Amikor így az érdekes könyvön végigtekintünk, még nekünk is, akik a világról sem mérnök a raunkásügyet a mai európai törvényhozó testületek jó részének kezébe letenni az otthoni munka tekintetében, Broda nézeteit kell osztanunk. Álláspontjairak kétségtelenül kiinduló pontja, hogy a „Heim-

arbeiterek”-nek nem állván módjukban úgy szervezkedni, mint ahogy azt a műhelyek és gyárak munkásai teszik, egy humánus törvényhozásnak kell ma oly gyalázatos munkaviszonyaik rendezését kezébe vennie. És e rendezésre kitűnőbb példát a victoriai és new-south-walesi bérmegállapító hivatalok rendszerénél az egész világon nem lehet találni.

Helyes gondolatnak kell elismernünk a vasutak, posták, stb. alkalmazottainak munkaviszonyai esetén a kanadai fakultatív rendszer meghonosításának eszméjét is. Az új-zélandi kötelező bírói ítéletek rendszerét azonban még Európa kevéssé feudális és arisztokratikus alapokon nyugvó államaiban is még csak emlegetni is igen-igen korainak tartjuk.

Ami végül a műhelyek és gyárak munkaviszonyainak rendezését illeti, helyes érzékkel utal Broda is a kollektív munkaegyezmények intézményére. Helyesen mondja, hogy a kollektív munkaszerződés az az átmeneti alakzat, mely az egyéni munkaszerződés tarthatatlan formájából a munkaviszonyok törvényszerű szabályozásához vezet. De amikor ugyanitt éppen a svéd példára utal, le kellene vonnia a tanulságot, hogy az európai törvényhozásokat csak a nagyszabású sztrájkok (mindnyájan tudjuk, hogy a svéd törvényjavaslat az 1908-iki általános sztrájk egyik eredménye) tanítják meg arra, hogy a munkaviszony általános feltételeit tanácsos lesz mihamarabb emberséges módon szabályozni. Ezért, de egyéb fontos okokból is, melyek részletezésére itt ki nem térhetek, igen súlyos a kritika, melylyel Broda könyve általános szövegének végén (118. l.) a szindikalistákat egy rövid lekicsinylő megjegyzésben elintézi. Mert éppen a szindikalistáknak köszönheti a gyakorlatot Európában némileg mégis csak irányító elmélet a szakszervezeti kérdésnek elsőrendű fontosságúvá történt emelkedését. Azt pedig egyikünk sem tagadhatja, hogy a műhelyek és gyárak munkásainak eddigi diadalai a szakszervezeteknek köszönhetőek. A kollektív-szerződésekből kiinduló munkástörvényhozás is vég-eredményében kétségtelenül szakszervezeti törvényhozás. És azé a jövő.

Tartozunk ezt megállapítani, anélkül, hogy ezzel a szindikalizmus tanait magunkénak vallanók.

Sőt ha az ember sokat gondolkodik, felmerül a kérdés: nem lenne-e helyes még az otthoni munkásokat is Broda által javasolt és kétségtelenül helyes bérmegállapító hivatalok meghonosítására iránvuló törekvésekkel kapcsolatban szakszervezetekbe tömöríteni, hogy így maguk is öntudatos és erős küzdői legyenek emberi jogaiknak!